

**SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN TOIMINTAKERTOMUSKANNANOTTO
TYÖTERVEYSLAITOKSEN TOIMINNASTA VUODELTA 2019 JA
NELIVUOTISKAUDELTA 2016-2019**

Sisällys

1. Johdanto	3
2. Yleisarvio ja valmistelu	3
3. Tulossopimuksen toteutuminen	4
3.1 Arvio yhteiskunnallisen vaikuttavuuden toteutumisesta	4
3.2 Arvio toiminnallisen tulostavoitteiden toteutumisesta	5
3.3 Toiminnallinen tehokkuus	6
3.4 Arvio henkisten voimavarojen kehittämisestä	6
4. Valtiontalouden tarkastusviraston ja muiden tarkastusten huomiot	6
5. Toimenpiteet	7

1. Johdanto

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) antaa valtion talousarvioasetuksen (1243/1992) 66 i §:n edellyttämän toimintakertomuskannanottonsa Työterveyslaitoksen (TTL) toiminnasta vuodelta 2019 sekä tulossopimuskaudelta 2016 - 2019 ja niistä toimenpiteistä, joihin tilinpäätöskertomus ja siitä annettu tilintarkastuskertomus ja vuosiyhteenveto ja muut selvitykset antavat aihetta.

2. Yleisarvio ja valmistelu

Työterveyslaitoksen toimintaympäristöön vaikutti erityisesti Sipilän hallituksen sote- ja maakuntauudistuksen kaatuminen, johon useat vuoden 2019 tulossopimuksen ja koko tulossopimuskauden 2016-2019 projekteista ja tuotoksista liittyivät. Hallituskauden vaihtuessa Työterveyslaitos tuki aktiivisesti uuden hallitusohjelman laatimista. Työterveyslaitoksen valtionosuuden taso säilyi vuonna 2019 samana edelliseen vuoteen verrattuna. Työpanos laski vuoteen 2018 nähden henkilötyövuosissa mitattuna.

Taloudellisesti vuosi 2019 oli TTL:lle haastava. Tutkimustuottojen alenemisen vuoksi laitoksella käytiin yhteistoimintaneuvottelut ja organisaatorakennetta yksinkertaistettiin. Tehdyt muutokset vaikuttivat laskevasti myös henkilöstön työtyytyväisyysmittauksen tuloksiin. Henkilöstön kokonaistyytyväisyys pysyi kuitenkin yli tavoitetason.

Viestinnässä ja medianäkyvydessä TTL onnistui edellisten vuosien tapaan hyvin, yli kaksinkertaistaen potentiaalisen vaikuttavuuden digitaalisissa medioissa. TTL osallistui työelämäkeskusteluun aktiivisesti sekä perinteisessä että sosiaalisessa mediassa.

Tulossopimuksen hallitusohjelman toimeenpanoa ja hallinnonalan strategisia painopisteitä koskevat keskeiset tavoitteet toteutuivat suunnitellusti, pois lukien sote- ja maakuntauudistukseen liitännäiset tavoitteet, joiden eteneminen päättyi Työterveyslaitoksesta riippumattomiin syihin.

Työterveyslaitos ei ole ministeriön tavoiteasetannasta huolimatta laatinut tulossopimuskaudella strategisten hankkeiden sukupuolivaikutusten arviointia.

Myös TTL:n suoritteille asetetut indikaattorit jäivät alle tavoitetason tulossopimuskaudella. Määrällisistä indikaattoreista luovuttiin uudella tulossopimuskaudella.

Kokonaisuudessaan Työterveyslaitos saavutti sekä vuoden 2019 että tulossopimuskauden 2016-2019 tulostavoitteet hyvin (arvosana 4).¹

Kannanotto on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriön sisäisessä tulossopimuksen valmisteluryhmässä sekä työ- ja tasa-arvo-osaston johtoryhmässä. Kannanotto on käsitelty ministeriön virkamiesjohtoryhmässä, esitelty konsernin johtoryhmässä 3.6.2020 ja Työterveyslaitos on antanut siitä palautteen. Perhe- ja peruspalveluministeri on tehnyt päätöksen kannanotosta kansliapäällikön esittelystä. Valmistelu on perustunut ministeriön sisäiseen ohjeeseen sekä Työterveyslaitoksen toimintakertomukseen.

¹ Arviointiasteikko 1-5 (1 heikko tulos; 2=välttävä tulos; 3=tydyttävä tulos; 4=hyvä tulos; 5=erinomainen tulos).

3. Tulossopimuksen toteutuminen

3.1 Arvio yhteiskunnallisen vaikuttavuuden toteutumisesta

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan strategisten tavoitteiden toteutuminen ja vaikuttavuus on arvioitu hallituksen vuosikertomuksen tuloksellisuusosiossa hyväksi (asteikko: erinomainen, hyvä, tyydyttävä, välttävä).

Hallitusohjelman strategisten painopisteiden toteutumista Työterveyslaitos on toiminnallaan edistänyt seuraavasti:

Sote- ja maakuntauudistus

Hankkeet etenivät pääosin suunnitellusti yhteistyössä maakuntien työterveystoimijoiden kanssa uudistuksen keskeytymiseen asti.

Hallitusohjelman kärkihankkeiden toteutuminen

TTL on toteuttanut Osatyökykyisille tie työelämään –kärkihankkeeseen liittyneet vastuullaan olleet tehtävät. Pääosa kärkihankkeiden projekteista päättyi vuonna 2018.

Lainvalmistelun ja päätöksenteon tuki

TTL on tukenut lainvalmistelua ja valtioneuvoston päätöksentekoa antamallaan lausunnoilla (yhteensä 15 lausuntoa vuonna 2019) sekä osallistumalla valiokuntakuulemisiin ja ministeriön työryhmiin.

EU- ja kansainväliset asiat

Tulossopimuksessa määritellysti TTL:n on tukenut ministeriötä tehtäväalueensa EU- ja kansainvälisissä tehtävissä. TTL osallistui EU-OSHA –kampanjoiden tukemiseen ja vuodesta 2020 alkaen TTL:n vastuulle siirrettävän Focal Point –toiminnan suunnitteluun ja tehtävien vastaanottamiseen.

Sukupuolten välinen tasa-arvo

Tulossopimuksessa määritellysti TTLn tulee toteuttaa strategisissa hankkeissa sukupuolivaikutusten arviointi. TTL ei ota vuoden 2019 toimintakertomuksessaan kantaa toiminnan sukupuolivaikutuksiin tai niiden arviointiin.

Muut toiminnan mittarit

Työterveyslaitokselle tulossopimuksessa asetettujen määrällisten tavoitteiden osalta tieteellisten ja yleistajuisten julkaisujen määrä jäivät alle tavoitteen. Verkkosivuilla kävijöiden määrä ylitti tavoitteen. Työhygieenisissä selvityksissä sekä laboratorioanalyseissä jäätiin alle tavoitetason. Ammattitauti- ja työkyvyn arviointitutkimuksia toteutettiin tavoitteen mukaisesti. Koulutettavapäivien määrä jäi myös selvästi alle tavoitteen.

3.2 Arvio toiminnallisen tulostavoitteiden toteutumisesta

Tuotokset ja laadunhallinta

STM:n hallinnonalan toiminnan suunnittelu ja seuranta jäsenetään hallitusohjelman ja hallituksen toimintasuunnitelman linjausten mukaisesti. Seuraavassa on arvioitu Työterveyslaitoksen toimintaa STM:n hallinnon toimeenpanosuunnitelman ja siitä tulossopimuksessa erityisesti Työterveyslaitosta koskeviksi määriteltyjen tavoitteiden ja toimenpiteiden kautta:

Hallitusohjelman 2016-2019 kärkihankkeiden toteutuminen

Työterveyslaitos on toteuttanut OTE-kärkihankkeen Polut hoitoon ja kuntoutukseen –projektin TTL:lle kohdennetut osat suunnitellusti ja projekti päätettiin jo ennen arvioinnin kohteena olevaa tulossopimuskautta 31.12.2018.

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksessa TTL osallistui työterveyshuollon toiminnallisen integroinnin kehittämiseen. Uudistus kaatui keväällä 2019.

Työterveyshuolto 2025 –periaatepäätöksen toimeenpano

Tulossopimuksessa määritellyt tavoitteet työterveyshuollon kattavuuden parantamiseksi pienissä yrityksissä ovat edenneet pienyritysten ja työterveyshuollon yhteistyötä helpottavan PIRA-palvelun tuotteistamisella. PIRA-palvelun kehitystyö jatkuu ja yritykset ovat ottaneet palvelua käyttöön työterveyshuoltojen kautta.

ESR-rahoitteinen TYÖKE-hanke on toteuttanut kiitettävästi toimintasuunnitelmaansa muuttuneessa toimintaympäristössä työikäisten palvelukokonaisuuksien rakentamiseksi maakunnissa. Yhteistyö erikoissairaanhoidon ja työterveyshuollon välillä on monessa maakunnassa parantunut. Hankkeen tavoitteena oli varmistaa työterveyshuollon toiminnallinen integraatio muuhun sosiaali- ja terveydenhuoltoon.

Sairaalahenkilöstön hyvinvointia seurattiin Henkilöstön hyvinvointitutkimuksella, jossa oli mukana viiden eri sote-organisaation henkilöstö. Tutkimus tavoitti noin 9000 vastaajaa (vastausprosentti 67 %).

Työterveyshuollon erikoislääkäriskoulutuksen sisältöä kehitetty yhteistyössä yliopistojen kanssa.

Turvallisuutta ja hyvinvointia edistävä työ- ja elinympäristö

Työturvallisuus-salkun tutkimuksissa ja palveluhankkeissa on edelleen toteutettu ja kehitetty teoriaa, työkaluja ja malleja ns. uuden turvallisuusajattelun / ennakoivan turvallisuuden hallinnan (Safety-II) eteenpäin viemiseksi suomalaisilla työpaikoilla. Kehittämisprosesseja ja koulutuksia on meneillään useilla toimialoilla (mm. sote, eri teollisuuden alat, liikenne, opetusala).

Vuonna 2019 oli useita sekä avoimia että asiakkaille räätälöityjä koulutuksia epäasiallisesta kohtelusta ja häirinnästä.

TTL on osallistunut uuden ASA-lain esityksen kommentointiin ja on annettu lausunto eduskunnan Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle hallituksen esityksestä (HE88/2019 Syöpäsairauden vaaraa aiheuttavat aineet ja menetelmät) uudeksi ASA-laiksi. Työterveyslaitos on koonnut myös käytännön ohjeita muuttuneiden ASA-säädösten toteutukseen liittyen ja tiedottanut näistä.

Hyvän mielen työpaikka -työkalupakki esimiehille valmistui ja julkaistiin helmikuussa 2020.

TTL osallistui myös Mielenterveysstrategia 2030 ja lapsistrategian valmisteluun.

Tuemme hyvinvointia työn murroksessa

Työelämätieto-palvelu julkaistiin 12.3.2019 suunnitellusti. Vuonna 2019 Työelämä tiedossa kävi keskimäärin 1.000 kävijää kuukaudessa. Sisältöjä julkaistiin yhteensä 15.

Kykyviisaria levitettiin erityisesti työelämän ulkopuolella olevien työ- ja toimintakyvyn tukemiseksi valmistuviin palvelujärjestelmiin. Kyselyn on täyttänyt yli 15 000 henkilöä.

Kokeilut käytäntöön –menetelmää on levitetty käytännön hankkeissa sovellettavaksi, tällä hetkellä kaksi hanketta on hakuvaiheessa. Aivotyön avaimet –konseptin levittämistä on tehty niin psykologikoulutuksissa kuin asiakastoimeksiannoissa. Lisäksi konseptiin liittyviä tutkimushankkeita käynnistettiin tulossopimuskaudella.

3.3 Toiminnallinen tehokkuus

TTL toteuttaa STM:n hallinnonalan ICT-linjauksia soveltuvin osin. TTL:n toiminnallista tehokkuutta koskevat tavoitteet etenevät toimintakertomuksen mukaan suunnitellusti, joista keskeisin on Työelämätieto-palvelun kehittäminen. Lisäksi TTL osallistui tietopoliittisen selonteon valmisteluun.

TTL:n vuoden 2019 maksullisen toiminnan kustannusvastaavuustavoite ylittyi selvästi (118 %), maksullisen toiminnan tuottojen ollessa hieman yli tavoitteen. Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuustavoite (53 %) toteutui lähes tavoitteen mukaisesti (55 %).

3.4 Arvio henkisten voimavarojen kehittämisestä

Työterveyslaitoksessa toteutetun työtyytyväisyysbarometrin tulos saavutti tavoitteen. Vuoden 2019 kokonaisindeksi oli 3,52, tavoitteen ollessa vähintään 3,5. Kokonaisindeksi aleni vuodesta 2018 (3,61).

Sairauspoissaolojen osalta tulos oli tavoitetasoa parempi. Vuonna 2019 sairauspoissaolojen määrä oli 6,9 pv/htv, tavoitteen ollessa enintään 7,5 pv/htv.

Eläkkeelle siirtymisen keski-ikä pysyi samalla tasolla edelliseen vuoteen nähden. Vuonna 2019 eläköitymisen keski-ikä oli 66 vuotta, tavoitteen ollessa vähintään 64,8 vuotta. Myös työkyvyttömyyseläköitymisen osalta vuoden 2019 tilanne oli tavoitteen mukainen.

4. Valtiontalouden tarkastusviraston ja muiden tarkastusten huomiot

Työterveyslaitoksen tilintarkastuskertomuksen mukaan tilinpäätös antaa oikean ja riittävän kuvan laitoksen toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta.

5. Toimenpiteet

Työterveyslaitokselle ehdotetut toimenpiteet

Työterveyslaitoksen tulee jatkaa aktiivisia toimenpiteitä talouden tasapainottamiseksi. Määrärahan käyttöön ja kohdentumiseen liittyvää raportointia on edelleen kehitettävä yhteistyössä ministeriön kanssa. Myös tasa-arvoasioiden huomioimiseen laitoksen hankkeissa sekä niiden raportointiin on jatkossa kiinnitettävä huomiota. Tilintarkastusraportissa esitetyt suositukset erityisesti vaarallisten työyhdistelmien ja hankintalain soveltamisen osalta on pantava toimeen.

Sosiaali- ja terveysministeriön toimenpiteet

Sosiaali- ja terveysministeriö käynnistää tulossopimuskauden 2020-2023 aikana Työterveyslaitosta koskevien säädösten uudistukset, ottaen huomioon myös valtionavustuslain ja EU-lainsäädännön vaatimukset. STM pitäytyy mahdollisuuksien mukaan strategisessa ohjauksessa.

Helsingissä 10.6.2020

Perhe- ja peruspalveluministeri

Krista Kiuru

Kansliapäällikkö

Kirsi Varhila

JAKELU

Ministeriön osastot
Tulossopimusten valmisteluryhmien puheenjohtajat ja sihteerit

TIEDOKSI

Valtiovarainministeriö
Valtiontalouden tarkastusvirasto
Valtiokonttori (Netra)
Sosiaali- ja terveysministeri
Tarkastuspäällikkö Niina Sipiläinen

